Татјана Трајковић[1]
Универзитет у Нишу[2]
Филозофски факултет
Департман за србистику

УДК 811.163.41`282 (497.11 НИШ)
https://doi.org/10.46630/ish.12.2026.32

ДИЈАЛЕКТОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА НА ФИЛОЗОФСКОМ ФАКУЛТЕТУ У НИШУ КАО ДОПРИНОС СРПСКОЈ ДИЈАЛЕКТОЛОГИЈИ

У раду се даје преглед досадашњих истраживања на Филозофском факултету у Нишу из области дијалектологије. Ови радови су се реализовали у оквиру Групе за српски језик и књижевност, данашњег Департмана за србистику. Дипломске, мастерске, магистарске и докторске радове реализовали су студенти под менторством професора који су углавном били дијалектолози. Ови радови би се могли сврстати у неколико тематских група: 1. анализе фонетских и морфолошких дијалектизама, 2. лексичка истраживања, 3. истраживања из ареалне лингвистике; 4. истраживања из урбане дијалектологије; 5. ономастичка истраживања; 6. народно усмено стваралаштво. Неки од ових резултата истраживања објављени су и јавно доступни, а већи број није. Свакако је јасно да сви ови радови представљају одређени допринос развоју српске дијалектологије, те да је важно макар објавити њихову библиографију.

Кључне речи: српски језик, дијалектологија, 120 година српске дијалектологије, Филозофски факултет у Нишу.

1. Увод

У част јубилеју „120 година српске дијалектологије”, који смо обележили у оквирима Међународне конференције *Материјална и духовна култура Срба у мултиетничким срединама и периферним областима,* у овом прилогу даје се преглед доприноса дијалектолошким истраживањима кроз студентске радове. Давне 1905. г. наш велики филолог Александар Белић прокрчио је пут свим нашим будућим дијалектолозима објављивањем капиталног дела *Дијалекти источне и јужне Србије* у првом броју данас рено-

[1] tatjana.trajkovic@filfak.ni.ac.rs

[2] Рад је настао у оквиру пројеката *Српски језик и књижевност у фокусу 2025*, који се изводи на Филозофском факултету Универзитета у Нишу (бр. 423/1-3-01) и *Говорни и стандардни језик јавне комуникације у Нишу* (О-25-20) чији је координатор академик САНУ Љубинко Раденковић, а руководилац проф. др Марина Јањић.
Ово истраживање подржало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије (Уговор бр. 451-03-66/2025-03).

мираног часописа *Српског дијалектолошког зборника.* О дометима српске дијалектологије може се ценити кроз стотине објављених радова у домаћим и иностраним научним часописима и зборницима, као и кроз бројне дијалектолошке монографије. У сенци видљивих достигнућа учених дијалектолога остају истраживања студената обављана под менторством њихових професора а под окриљем многих високошколских научних и образовних институција. Њихов уложени труд ретко када је постојао шире доступан јер је само мањи број тих радова објављен. Студије српског језика и књижевности на Универзитету у Нишу трају готово четири деценије и у том дугом временском оквиру образују дипломиране филологе за српски језик и књижевност, односно филологе-србисте (в. Максимовић, Османовић, 2017: 459). За најдужи део наведеног периода трајања студија србистике важи да је тај студентски профил био изузетно атрактриван за студенте (в. Максимовић, Османовић, 2017: 459). Интересантно је да се за студије србистике на овом високообразовном седишту у Србији најчешће опредељују средњошколци из југоисточне Србије и то највише из Ниша, Лесковца, Прокупља, Врања, Пирота (в. Максимовић, Османовић, 2017: 460). Овај податак може бити у блиској вези са тумачењем значајног интересовања студената за истраживачке теме из области дијалектологије будући да је само подручје југоисточне Србије и иначе дијалектолошки привлачно (в. Реметић, 2007: 179). О говорима призренско-тимочке области као плодотворном дијалектолошком подручју како из угла извора тако и из угла ауторских остварења сведоче бројни аутори који су састављали библиографије, писали прегледне аналитичке и синтетичке радове о дијалектолошким доприносима инспирисаним овим подручјем, а неки од њих се могу пронаћи у следећим референцама: Ивић, 1994; Богдановић, Вукадиновић, Марковић, 1994; Марковић Ј. 1999; Реметић, 1999; Марковић Б. 2015; Јуришић, Марковић Ј. 2016.

Студентски дијалектолошки радови садрже грађу прикупљану на терену или ексцерпирану из различитих писаних извора, а која је анализирана у складу са неопходном истраживачком методологијом. Наравно, сви ти радови нису самостално рађени већ под будним оком ментора, те треба веровати у њихову научну релевантност. У том смислу је и постављен циљ овог истраживања - да се да пресек и преглед досадашњих дијалектолошких истраживања рађених на Филозофском факултету у Нишу како бисмо имали увид у урађено и како бисмо знали шта се још може урадити. Овакав податак био би од користи не само на статистичком и практичном плану, већ вероватно и шире, јер би многи постигнути резултати тих студентских радова могли да допринесу попуњавању празних поља досад необрађених тема.

Данашњи *Департман за србистику* у Нишу постоји од 1987. године када је основан као *Наставно-научна група за српскохрватски језик и југословенске књижевности*, а који је касније преименован у *Студијска група за српски језик и књижевност.* Дијалектолошки предмети одувек су имали посебно

место у наставном процесу на овој студијској групи пре свега због тога што су многи наши познати дијалектолози држали наставу на Филозофском факултету. Неки од њих су: Асим Пецо, Радоје Симић, Милорад Дешић, Милан Драгичевић, Петар Ђукановић, Зорка Кашић, Милосав Вукићевић, Недељко Богдановић, Слободан Реметић, Радосав Ђуровић, Вилотије Вукадиновић, Љубисав Ћирић, Јордана Марковић, Софија Милорадовић. Овакав наставни састав свакако је утицао на извесна усмеравања истраживачког фокуса, што се најбоље огледа у избору тема семинарских, дипломских, мастерских, магистарских и докторских радова.[3] Претраживањем доступног архивског материјала дошло се до списка наслова радова са сва три нивоа студија, имена студената, њихових ментора и времена одбране.[4] Преглед ових студентских постигнућа можда је мали за целокупну домаћу дијалектологију, али је ипак важан за увид у досадашњу обраду дијалектолошких тема, при чему треба посебно истаћи значај прикупљене дијалекатске грађе која би се могла уклопити и у друга дијалектолошка истраживања.

Овај преглед обухвата 227 наслова студентских радова са три[5] нивоа нивоа студија: дипломски, мастер, магистарски и докторски.[6] Из тих наслова могло се препознати шест тематских група у које би се радови сврстали. Ради се о ужим пољима која покривају различите дијалектолошке анализе:

1. анализа фонетских и морфолошких дијалектизама:
   1.1. народних говора неког места,
   1.2. у књижевном стваралаштву;
2. лексичка истраживања:
   2.1. народних говора неког краја,
   2.2. у књижевном стваралаштву;
3. истраживања из ареалне лингвистике;
4. истраживања из урбане дијалектологије;
5. ономастичка истраживања:
   5.1. неког краја,
   5.2. књижевног дела,
   5.3. ходонимије;
6. народно усмено стваралаштво.

[3] Детаљније о теми која се тиче наставе из дијалектолошких предмета у Нишу, Србији и у региону в. рад Т. Трајковић, *Настава дијалектологије на Филозофском факултету у Нишу. Лингвометодика бр. 2,* 2024. (у штампи).

[4] Велику захвалност дугујем колегиницама из студентских служби за основне, мастер и докторске студије: Александри Ристић, Сањи Крстић Јовановић и Лидији Станковић, без чије предусретљивости и помоћи овај рад не би могао бити написан.

[5] У старијем систему високог образовања то су били нивои оносвних, магистарских и докторских студија, а у новом се то односи на основне, мастер и докторске студије.

[6] Овај број је вероватно и већи јер је преглед рађен само на основу доступног архивског материјала.

Дијалектолошке анализе на фонетском и морфолошком плану обухватале су најчешће живу грађу прикупљену на терену од аутентичних говорника неког места. Ова истраживања углавном су се односила на подручје призренско-тимочких говора. Материјал из књижевних дела такође је обрађиван из дијалектолошке перспективе и то се тицало књижевности на дијалекту, а то су дела у главнини писана на неком од призренско-тимочких говора. Лексичка истраживања односила су се на прикупљање лексике на одређеном подручју као и у неком књижевном делу, која се систематизовала и анализирала применом одговарајуће методе. Мањи број радова односи се на област ареалне лингвистике и урбане дијалектологије. Ономастичка истраживања такође су била захвална тема студентских завршних радова. Мада из ове области има радова и из деведесетих година, ове ономастичке анализе углавном се везују за новије доба. Ово се посебно односи на поља књижевне ономастике и ходонимије, којима се интензивније бавило тек у другој деценији 21. века.

2. Преглед студентских дијалектолошких радова

1. **Анализа фонетских и морфолошких дијалектизама**

1.1. Фонетски и морфолошки дијалектизми у говору неког краја

Студент	**Назив рада**	**Датум одбране**	**Ментор**
Наташа Стефановић	***Морфолошки опис говора села Балинца***	6. 7. 1994.	Недељко Богдановић
Ружица Митић	***Морфолошке одлике говора села Ваве***	6. 6. 1995.	Недељко Богдановић
Татјана Трајковић	***Гласовне одлике говора Бујановца***	2002.	Јордана Марковић
Тања Гроздановић	***Модалност и средства за њено изражавање у говору села Вољчинца***	9. 11. 2004.	Љубисав Ћирић
Веселинка Влашчић	***Морфолошке одлике говора села Чанад***	7. 12. 2005.	Јордана Марковић
Соња Цолић	***Фонетске одлике говора Доњег Крњина***	25. 2. 2005.	Јордана Марковић
Ксенија Михајловић	***Гласовне особине говора Градишта***	16. 6. 2005.	Јордана Марковић
Јелена Милошевић	***Фонетске одлике говора Горњег Вртогоша***	21. 6. 2005.	Јордана Марковић
Анита Радојевић	***Фонетске одлике говора Лазаревог Села***	7. 7. 2006.	Јордана Марковић
Ивана Ђорђевић	***Фонетске одлике говора села Ораовице (Црковничке)***	10. 7. 2006.	Љубисав Ћирић

Лидија Јеремић	***Говорне одлике села Сиња Глава***	27. 6. 2006.	Јордана Марковић
Ана Савић	***Фонолошки опис говора села Гулијана***	3. 11. 2006.	Слободан Реметић
Сандра Динић	***Говор Мерошине – фонетске одлике***	30. 10. 2007.	Јордана Марковић
Маја Цветковић	***Архаизми и иновације у говору села Крупца код Пирота***	6. 7. 2007.	Љубисав Ћирић
Маја Грујић	***Фонетске одлике говора села Блажева***	2007.	Љубисав Ћирић
Татјана Стефановић	***Фонетске одлике говора села Богојевца***	14. 7. 2008.	Јордана Марковић
Јелена Арсић	***Фонетске одлике говора Аребанасца***	17. 2. 2008.	Јордана Марковић
Јелена Петровић	***Фонетске одлике Доње Будриге***	1. 7. 2011.	Јордана Марковић
Милена Петровић	***Речи са деклинацијом у говору села Врела***	4. 5. 2009.	Јордана Марковић
Добрила Стефановић	***Фонетске одлике говора Трговишта***	23. 6. 2009.	Јордана Марковић
Љиљана Павловић	***Фонетске одлике говора Габровца***	21. 10. 2009.	Јордана Марковић
Драгана Ранђеловић	***Речи са деклинацијом у говору Кочана***	3. 6. 2009.	Јордана Марковић
Слађана Станишић	***Фонетске одлике говора Дреновца***	17. 3. 2010.	Јордана Марковић
Милан Стаменковић	***Морфолошке одлике говора села Бучје***	29. 12. 2010.	Јордана Марковић
Наташа Илић	***Фонетске одлике села Гагинца***	14. 1. 2011.	Јордана Марковић
Марија Дамњановић	***Фонетске одлике говора Ђуринца***	11. 5. 2011.	Јордана Марковић
Јелена Милошевић	***Фонетске одлике говора Тибужда***	22. 4. 2013.	Јордана Марковић
Ана Станковић	***Фонетске одлике говора Бербатова***	19. 11. 2013.	Јордана Марковић
Ивана Антић	***Морфолошке особине говора Врањске Бање***	28. 10. 2021.	Татјана Трајковић

1.2. Фонетски и морфолошки дијалектизми у усменом стваралаштву и књижевном делу

Студент	**Назив рада**	**Датум одбране**	**Ментор**
Драгана Вељковић	***Дијалектизми у „Ивковој слави” Стевана Сремца***	17. 11. 1993.	Слободан Реметић
Ирена Златковић	***Језик народних приповедака из Ресаве у записима Милоша Ивковића***	18. 10. 1996.	Недељко Богдановић

Марија Грубач	***Компаративна анализа структурних особина дијалекатског текста и текста стандардно (књижевног) језика***	5. 11. 1996.	Недељко Богдановић
Саша Костадиновић	***Језик главних ликова „Зоне Замфирове" Стевана Сремца***	9. 7. 2003.	Љубисав Ћирић
Јасмина Гмитровић	***Језик трговачког тефтера из 1854.***	12. 8. 2003.	Недељко Богдановић
Тања Милосављевић	***Говор Ниша у делу Јелене Димитријевић***	28. 5. 2004.	Љубисав Ћирић
Биљана Станковић	***Језик песама Старца Милије***	24. 6. 2004.	Љубисав Ћирић
Милица Станковић	***Језик „Зоне Замфирове" Стевана Сремца.***	23. 12. 2005.	Љубисав Ћирић
Ана Стевановић	***Језик „Ђул-Марикине прикажње" Јелене Димитријевић***	13. 10. 2006.	Љубисав Ћирић
Драгана Анђелковић	***Фонетске одлике лесковачког говора у „Подисарчанима" С. Димитријевића***	13. 12. 2006.	Јордана Марковић
Слађана Митровић	***Фонетске особине језика романа „Тен'ц" В. Јовић***	27. 2. 2007.	Јордана Марковић
Александра Ђорђевић	***Морфолошке одлике у „Подисарчанима" Саве Димитријевића***	3. 5. 2007.	Јордана Марковић
Јасмина Јовић	***Језик лирских народних песама југоисточне Србије (фонетске одлике)***	11. 3. 2008.	Јордана Марковић
Анита Тодосијевић	***Језик у поезији Мирослава Цере Михаиловића***	1. 7. 2008.	Љубисав Ћирић
Сања Стојановић	***Језик Лине тврђе од камена***	4. 7. 2008.	Јордана Марковић
Светлана Бркић	***Језик народних песама источне и јужне Србије***	16. 7. 2008.	Јордана Марковић
Миљан Ђуровић	***Фонетске одлике лесковачког говора у „Женским ћаскањима" З. Митић***	3. 3. 2009.	Јордана Марковић
Марина Тачић	***Фонетске особине епских народних песама***	22. 3. 2010.	Јордана Марковић
Ирена Коцић	***Фонетске особине Змајевих песама за децу***	17. 5. 2010.	Јордана Марковић
Марија Јовановић	***Фонетске одлике „Максима Црнојевића" Лазе Костића***	1. 7. 2010.	Јордана Марковић
Милица Лукић	***Фонетске одлике језика збирке песама Исц'втена стрњика***	22. 11. 2010.	Јордана Марковић
Марина Динић	***Фонетске одлике песама Ђуре Јакшића***	6. 12. 2010.	Јордана Марковић
Милена Мандић	***Фонетске особине језика књиге „Тошке из Лесковац и његове говоранције" Д. Каписазовића***	14. 1. 2011.	Јордана Марковић

Драгица Анђелковић	***Фонетске одлике језика „Добричких бисера” В. Милића***	28. 4. 2011.	Јордана Марковић
Драгана Митић	***Фонетске особине језика збирке анегдота „Нашинци” Томислава Г. Панајотовића***	28. 4. 2011.	Надежда Јовић
Марија Раденковић	***Фонетске одлике језика збирке „Ђул девојче”***	20. 8. 2011.	Јордана Марковић
Ана Пејић	***Фонетске особине говора јунака „Сперушканог цвета” Д. Милојковића***	2011.	Јордана Марковић
Данијела Николић	***Именице у роману „Лина тврђа од камена” Јована Петровића***	21. 11. 2011.	Јордана Марковић
Снежана Станковић	***Именице у „Разгледницама из старог Врања” Ч. М. Џоље***	23. 12. 2011.	Јордана Марковић
Бојана Тошић	***Морфолошке одлике збирке анегдота „Нашинци” Томислава Панајотовића***	12. 3. 2012.	Надежда Јовић
Вања Здравковић	***Језик главног јунака у „Чизмашима” Драгослава Михаиловића***	19. 3. 2012.	Надежда Јовић
Јелена Савићевић	***Фонетске одлике језика збирке „Баче поголеме од сокаци” С. Димитријевића***	11. 6. 2012.	Јордана Марковић
Вељко Раденковић	***Фонетске одлике језика књиге „Бате ће се жени” В. Ценића***	9. 7. 2012.	Јордана Марковић
Драгана Вујчић	***Фонетске особине језика драме „На огњишту” Драгослава Манића Форског***	22. 10. 2012.	Надежда Јовић
Јелена Карапанџић	***Именички систем у „Бате ће се жени” В. Ценића***	28. 11. 2012.	Јордана Марковић
Јелена Мадић	***Морфолошке карактеристике језика збирке „К’д с’м бија малечак” Боре Стефановића***	24. 12. 2012.	Надежда Јовић
Јелена Мирковић	***Морфолошке одлике у роману „Преображење” Виолете Јовић***	28. 1. 2013.	Надежда Јовић
Миљана Кењић	***Фонетске одлике језика у роману „Из опанак у ципелу”***	7. 10. 2013.	Надежда Јовић
Драгана Митић	***Именички систем „Сперушканом цвету” Д. Милојковић***	11. 3. 2013.	Јордана Марковић
Сања Вујић	***Фонетске одлике језика збирке „Купен пет’л” Драгана Радовића***	9. 9. 2013.	Јордана Марковић
Милена Витановић	***Фонетске одлике „Девојачког романа” Драге Гавриловић***	23. 10. 2013.	Надежда Јовић
Татјана Петковић	***Фонетске одлике језика драме „Јаглика” Тодора С. Чукаловића***	18. 12. 2013.	Надежда Јовић
Драгана Радовановић	***Фонетске одлике језика „Вересија нема и шлус”***	30. 6. 2014.	Јордана Марковић

Ивана Стошић	***Фонетске одлике дијалектизама у роману „Ветрови старе планине" Слободана Џунића***	2. 7. 2014.	Мирјана Илић
Светлана Ђокић	***Именички аугментативи и деминутиви у „Тимочком дијалекатском речнику" Јакша Динића***	2. 7. 2014.	Мирјана Илић
Марина Јанковић	***Речи са деклинацијом у „Епским народним песмама југоисточне Србије"***	13. 10. 2014.	Јордана Марковић
Наташа Стевановић	***Именички систем у роману „Грех" Драгослава Михаиловића***	23. 2. 2015.	Јордана Марковић
Милена Мицаковић	***Фонетске одлике језика „К'д сам бија малечак" Боре Стефановића***	6. 8. 2016.	Надежда Јовић
Милена Крстић	***Морфолошке одлике именских речи у роману „Баче поголеме од сокаци" Саве Димитријевића***	11. 8. 2016.	Надежда Јовић
Соња Човић	***Деклинациони систем у делу „Нећу татка да обрукам" Милета Костића***	15. 9. 2016.	Јордана Марковић
Даница Илић	***Фонетске одлике језика збирке „К'д с'м попораснуја" Б. Стефановића***	27. 9. 2016.	Јордана Марковић
Анита Станковић	***Фонетске одлике збирке песама „Планинска ората" Мирослава Младеновића Мирца***	28. 9. 2016.	Надежда Јовић
Маријана Милићевић	***Дијалекатске особине у прози „Гладно грне" Драгољуба Златковића.***	21. 12. 2016.	Надежда Јовић
Јасмина Станисављевић	***Фонетске одлике језика главних ликова у „Покондиреној тикви" Јована Стерије Поповића***	15. 1. 2018.	Надежда Јовић
Јулијана Јорданов	***Фонетске одлике романа „Немање" Виолете Јовић***	27. 2. 2020.	Надежда Јовић
Милена Мирић	***Фонетске особине у збирци песама „Врвина за небо" Зорана Вулића***	28. 1. 2022.	Татјана Трајковић
Данијела Цветановић	***Фонетски дијалектизми у књизи „Дечак са виолином" Бранке Марковић***	8. 5. 2024.	Татјана Трајковић

2. Лексичка истраживања

Студент	**Назив рада**	**Датум одбране**	**Ментор**
Надежда Петровић	***Турцизми у пиротском говору***	26. 11. 1992.	Слободан Реметић
Соња Стевановић	***Турцизми у делу Боре Станковића***	17. 11. 1993.	Слободан Реметић

Јасмина Ристић	***Словенски елементи у лексици куће и покућства у говору Брстовца***	15. 3. 1995.	Слободан Реметић
Татјана Минчев	***Ткачка лексика пиротског краја***	13. 3. 1997.	Слободан Реметић
Марија Пејчић	***Метеоролошка лексика у говору Сврљига***	1. 9. 2004.	Недељко Богдановић
Јелена Глишић	***Лексика народне медицине у тимочко-лужничком говору***	13. 10. 2004.	Недељко Богдановић
Милица Цакић	***Турцизми у „Ивковој слави" Стевана Сремца***	2004.	Слободан Реметић
Маринела Соколов	***Народни називи за фитониме из Димитровграда и околине*** (мастер рад)	6. 6. 2016.	Мирјана Илић
Данијела Лековић	***Воденичарска лексика у јагодинском крају***	26. 9. 2003.	Недељко Богдановић
Миодраг Петковић	***Лексика кројачког заната***	26. 1. 2005.	Јордана Марковић
Милица Ивковић	***Лексика народне ношње југоисточне Србије***	16. 6. 2005.	Јордана Марковић
Наталија Динић	***Лексика нишког виногорја***	8. 7. 2005.	Љубисав Ћирић
Александра Вукадиновић	***Лексика славе и свадбе у говору Грделице***	28. 9. 2005.	Љубисав Ћирић
Миљана Спасић	***Кулинарска лексика села Булиновац код Књажевца***	19. 4. 2006.	Љубисав Ћирић
Јелена Станковић	***Лексика старих заната у лесковачком крају***	27. 6. 2006.	Љубисав Ћирић
Милица Милићевић	***Кулинарска лексика Горњег Матејевца***	7. 7. 2006.	Јордана Марковић
Драгана Младеновић	***Лексика одевања села Бучића***	25. 12. 2006.	Јордана Марковић
Драгана Нејковић	***Лексика пиротског ћилимарства***	29. 1. 2007.	Јордана Марковић
Светлана Димитров	***Ткачка лексика села Лукавице***	6. 3. 2007.	Јордана Марковић
Марија Васиљевић	***Лексика куће и покућства села Држине***	24. 4. 2007.	Јордана Марковић
Драгана Миленковић	***Лексика куће и покућства у селу Голема Њива***	3. 5. 2007.	Јордана Марковић

Данијела Врачар	***Виноградарска лексика книнског краја***	3. 5. 2007.	Слободан Реметић
Драгана Богојевић	***Турцизми у приповеткама Боре Станковића***	10. 5. 2007.	Јордана Марковић
Анкица Бреберина	***Лексика свадбе и свадбених обичаја у Ђинђуши***	29. 5. 2007.	Јордана Марковић
Бранкица Денић	***Ткачка лексика села Житорађа***	3. 7. 2007.	Јордана Марковић
Марија Ранчић	***Сточарска лексика села Шпај код Беле Паланке***	6. 7. 2007.	Слободан Реметић
Бранимир Девић	***Лексика одјевања и обувања села Радучића***	6. 7. 2007.	Слободан Реметић
Јелена Милошевић	***Ратарска лексика села Дебелице***	9. 10. 2007.	Слободан Реметић
Милена Стевановић	***Коларска лексика Брестовца***	1. 7. 2008.	Јордана Марковић
Милена Стојановић	***Антропографска лексика у Речнику тимочког говора Јакше Динића***	14. 7. 2008.	Јордана Марковић
Јелена Стојковић	***Воденичарска лексика јабланичког краја***	17. 12. 2008.	Јордана Марковић
Јелена Шијан	***Лексика пиротског ћилимарства***	29. 12. 2008.	Јордана Марковић
Жаклина Вукадиновић	***Лексика народне медицине у говору Грделице.***	25. 6. 2009.	Јордана Марковић
Тиана Павловић	***Лексика одевања Беле Паланке***	12. 5. 2009.	Јордана Марковић
Тијана Јоцић	***Лексика куће и покућства села Горње Гаре***	23. 11. 2009.	Јордана Марковић
Ивана Стефановић	***Лексика куће и покућства села Скробинца***	10. 5. 2010.	Јордана Марковић
Биљана Златковић	***Лексика куће и покућства села Горње Стопање***	28. 5. 2010.	Слободан Реметић
Јелена Милијић	***Лексика народне ношње села Балановца код Књажевца***	14. 7. 2010.	Љубисав Ћирић
Милена Јовановић	***Антропоморфна лексика Дољевца***	17. 9. 2010.	Јордана Марковић

Марина Миљковић	***Турцизми у „Речнику лесковачког говора" Бранислава Митровића***	28. 10. 2010.	Надежда Јовић
Милица Игић	***Турцизми у „Коштани" Боре Станковића***	10. 11. 2010.	Слободан Реметић
Надежда Маринковић	***Турцизми у „Речнику села Каменице код Ниша" Властимира Јовановића***	13. 12. 2010.	Надежда Јовић
Бранкица Мијић	***Лексика свадбе и свадбених обичаја у Сопоту***	22. 9. 2011.	Слободан Реметић
Ана Станковић	***Кулинарска лексика Власотинца***	13. 12. 2011.	Јордана Марковић
Данијела Ранчић	***Човек, његов изглед и особине у говору Грделице***	14. 2. 2011.	Јордана Марковић
Маја Миленовић	***Виноградарска лексика у Власотинцу***	28. 2. 2011.	Љубисав Ћирић
Александра Крстић	***Лексика народне ношње села Нашушковица***	28. 2. 2011.	Љубисав Ћирић
Биљана Пржита	***Лексички слојеви у „Нечистој крви"***	28. 2. 2011.	Јордана Марковић
Гордана Вулићевић	***Турцизми у приповеткама Боре Станковића***	28. 3. 2011.	Надежда Јовић
Марина Велинов	***Етнометеоролошка лексика Вучја***	4. 4. 2011.	Јордана Марковић
Миљана Николић	***Глаголи говорења у „Тимочком дијалектаском речнику" Јакше Динића***	1. 7. 2011.	Јордана Марковић
Ирена Богдановић	***Лексика у вези са ходом у „Тимочком дијалекатском речнику" Ј. Динића***	22. 2. 2012.	Јордана Марковић
Александра Манчић	***Кулинарска лексика Сопота***	4. 4. 2012.	Јордана Марковић
Јована Ранђеловић	***Лексика јела и пића села Моклишта***	25. 6. 2012.	Љубисав Ћирић
Јулијана Станковић	***Лексика свадбе и свадбених обичаја села Округлица***	25. 6. 2012.	Љубисав Ћирић
Биљана Димитријевић	***Лексика јела и пића у говору села Сурачева***	10. 7. 2012.	Љубисав Ћирић
Сања Рајковић	***Кулинарска лексика Дреновца***	8. 10. 2012.	Јордана Марковић

Светлана Радовановић	***Ратарска лексика у селу Здравињу код Крушевца***	4. 2. 2013.	Надежда Јовић
Душица Динчић	***Кулинарска лексика Сурдулице***	10. 12. 2013.	Јордана Марковић
Маја Живановић	***Виноградарска лексика Матејевца***	5. 2. 2014.	Јордана Марковић
Јована Микић	***Ткачка лексика Азбреснице***	23. 6. 2014.	Надежда Јовић
Александра Ранђеловић	***Лексички слојеви у Петријином венцу***	2. 6. 2014.	Надежда Јовић
Бранкица Илић	***Лексика свадбе и свадбених обичаја села Сурачева***	20. 10. 2014.	Надежда Јовић
Јелена Милошевић	***Терминологија куће и покућства у селу Риљац крај Трстеника***	27. 10. 2014.	Надежда Јовић
Јелена Стојиљковић	***Лексика свадбе и свадбених обичаја у селу Чубура***	1. 8. 2015.	Надежда Јовић
Сања Живковић	***Антропоморфна лексика у „Црнотравском речнику" Радосава Стојановића***	4. 8. 2015.	Јордана Марковић
Љиљана Стојковић	***Пчеларска лексика Свињарице***	13. 5. 2016.	Надежда Јовић
Милена Ватовић	***Лексички слојеви у роману „Чизмаши" Драгослава Михаиловића***	26. 9. 2016.	Надежда Јовић
Ивана Вуликић	***Лексика обичаја и веровања Књажевца и околине*** (мастер рад)	22. 11. 2016.	Мирјана Илић
Светлана Тасић	***Терминологија куће и покућства села Севце*** (мастер рад)	11. 9. 2017.	Јордана Марковић
Марија Јанковић	***Биљни свет у Црнотравском речнику Радосава Стојановића*** (мастер рад)	17. 10. 2017.	Јордана Марковић
Сандра Савић	***Лексика народне медицине у Гаџином Хану*** (мастер рад)	8. 10. 2018.	Јордана Марковић
Јована Петровић	***Животињски свет у Речнику говора Лужнице Љубисава Ћирића*** (мастер рад)	23. 9. 2020.	Татјана Трајковић
Маша Николић	***Лексика именовања женске особе у Антропографском речнику југоисточне Србије Недељка Богдановића*** (мастер рад)	10. 5. 2021.	Татјана Трајковић

3. Истраживања из ареалне лингвистике

Студент	Назив рада	Датум одбране	Ментор
Оливера Михајловић	***Дијалекатске границе преко Пусте реке***	28. 3. 2003.	Недељко Богдановић
Александра Митић	***Терминологија куће и покућства призренско-тимочких говора у светлу ареалне лингвистике***	29. 10. 2018.	Татјана Трајковић
Ана Анђелковић	***Ареали лексике одевања и обувања у призренско-тимочким говорима***	5. 12. 2018.	Татјана Трајковић
Александра Грујовић	***Ареали лексике соматизма у призренско-тимочким говорима***	14. 10. 2019.	Татјана Трајковић
Кристина Пејчић	***Ареали терминологије сродства у призренско-тимочким говорима***	28. 10. 2019.	Татјана Трајковић

4. Истраживања из урбане дијалектологије

Студент	Назив рада	Датум одбране	Ментор
Ивана Илић	***Акценат нишких медија***	26. 11. 2008.	Слободан Реметић
Снежана Антонијевић	***Елементи српског језика у говору Влаха села Брестовца код Бора***	5. 5. 2009.	Слободан Реметић
Маја Станковић	***Вредносни судови о призренско-тимочким говорима***	9. 6. 2010.	Бобан Арсенијевић
Милица Станојевић	***Развој говора код деце са освртом на народни говор***	27. 10. 2011.	Јордана Марковић
Милена Митић	***Утицај дијалекта на усвајање језика код деце***	22. 4. 2013.	Јордана Марковић
Милица Игрутиновић	***Нишки омладински жаргон***	13. 5. 2013.	Мирјана Илић
Милица Михајловић	***Жаргон младих са подручја призренско-тимочког дијалекта и настава српског језика***	9. 11. 2016.	Марина Јањић
Јована Станишић	***Говор петогодишњака пиротског вртића Бамби у светлу социолингвистике***	23. 9. 2019.	Јордана Марковић
Анђела Митић	***Говор села Стајковца - социолингвистички приступ***	21. 10. 2022.	Татјана Трајковић
Наталија Стојменовић	***Ставови студената филолошке оријентације према урбаном врањском варијетету - социофонетска перспектива***	13. 11. 2024.	Нина Судимац

Јована Миленковић	***Социолингвистичко поређење у говору младих и старих у тимочко-лужничком дијалекту***	22. 3. 2024.	Александра Лончар Раичевић

5. Ономастичка истраживања

5.1. Ономастичка истраживања неког краја

Студент	**Назив рада**	**Датум одбране**	**Ментор**
Јасмина Лукић	***Ономастика села Новог Ланишта код Јагодине***	18. 10. 1996.	Недељко Богдановић
Јелена Цветковић	***Структура и творба лесковачких надимака***	12. 3. 1997.	Недељко Богдановић
Михајло Игњатовић	***Топонимија Житног Потока и суседних села***	23. 12. 2005.	Слободан Реметић
Анкица Коцић	***Семантичка структура и лексилка творба ономастике Тимока***	10. 7. 2006.	Љубисав Ћирић
Милена Стојановић	***Семантичка структура и лексичка творба ономастичке грађе у књизи „Ономастика Заглавака" Јакше Динића***	23. 10. 2006.	Љубисав Ћирић
Велимир Илић	***Семантичка и структурно-творбена анализа српских и руских топонима.***	29. 12. 2006.	Јордана Марковић
Ана Маринковић	***Именослов села Лозан***	19. 12. 2007.	Јордана Марковић
Драгана Цвејић	***Семантичка структура и лексичка творба ономастике Заглавка***	17. 3. 2010.	Љубисав Ћирић
Иван Богдановић	***Антропонимија села Бучума у 19. и 20. веку***	20. 10. 2014.	Надежда Јовић
Александра Крстић	***Антропонимијски систем села Шарлинца***	28. 9. 2016.	Јордана Марковић
Марко Костић	***Микротопонимија Братмиловца, Бобишта и Ступнице***	21. 11. 2017.	Татјана Трајковић
Христина Лазаревић	***Антропонимија крушевачког краја на почетку 20. века***	17. 9. 2018.	Татјана Трајковић
Јована Стојковић	***Микротопонимија села Горњи Стајевац, Доњи Стајевац и Сурлица***	13. 5. 2019.	Татјана Трајковић
Бојана Станковић	***Микротопонимија села Леце и Дренце***	22. 2. 2022.	Татјана Трајковић

5.2. Ономастичка истраживања књижевног дела

Студент	Назив рада	Датум одбране	Ментор
Милена Момировић	***Антропонимијски систем српске народне епике***	30. 9. 2016.	Јордана Марковић
Сашка Стефановић	***Антропонимија у делима Бранислава Нушића***	23. 10. 2017.	Татјана Трајковић
Сандра Јовановић	***Антропонимија у приповеткама Милована Глишића***	29. 10. 2018	Татјана Трајковић
Марија Јоцић	***Антропонимија и топонимија у народним песмама о Марку Краљевићу***	17. 12. 2018.	Татјана Трајковић
Јелена Стаменковић	***Антропонимија и топонимија у романима Градимира Стојковића***	30. 10. 2019.	Татјана Трајковић
Станислава Ташковић	***Антропонимија у романима Драгослава Михаиловића***	29. 11. 2019.	Татјана Трајковић
Милица Јовановић	***Антропонимија у телевизијским серијама Синише Павића***	12. 11. 2020.	Татјана Трајковић
Биљана Стаменковић	***Антропонимија у романима Милована Витезовића***	8. 9. 2020.	Татјана Трајковић
Сашка Јовић	***Систем личних имена у роману Љубомир у Јелисијуму Милована Видаковића (1814, 1817)***	8. 12. 2020.	Ирена Цветковић Теофиловић
Марија Видојевић	***Антропонимија у романима Виолете Јовић***	16. 7. 2021.	Татјана Трајковић
Дајана Стојановић	***Антропонимија у роману Покошено поље Бранимира Ћосића***	6. 12. 2021.	Татјана Трајковић
Јована Марковић	***Антропонимија у драмама Душана Ковачевића***	12. 6. 2023.	Татјана Трајковић
Габријела Јевтић	***Антропонимија у роману „Ветрови зла" Бранислава Јанковића***	23. 9. 2024	Татјана Трајковић
Виолета Илић	***Ономастички слојеви у путописима Јелене Ј. Димитријевић***	7. 11. 2025.	Татјана Трајковић
Александра Хаџи-Пешић	***Антропонимија романа Аризани Ивана Ивановића***	27. 11. 2025.	Татјана Трајковић

5.3. Ономастичка истраживања ходонимије

Студент	Назив рада	Датум одбране	Ментор
Милица Јовановић	***Ходоними и агороними Крушевца***	9. 9. 2013.	Јордана Марковић

Анђела Андонов	***Ходоними Неготина***	27. 9. 2016.	Татјана Трајковић
Тамара Јанковић	***Ходоними Лесковца***	28. 9. 2016.	Татјана Трајковић
Марија Костадиновић	***Ходоними Врања***	12. 12. 2017.	Татјана Трајковић
Емилија Јовановић	***Ходоними Алексинца***	8. 10. 2018.	Татјана Трајковић
Маријана Полић	***Ходоними јужнобанатских села – компаративна анализа***	17. 11. 2025.	Татјана Трајковић

6. Радови из области усменог стваралаштва

Студент	**Назив рада**	**Датум одбране**	**Ментор**
Марина Вујући	***Ерлагенски рукопис и песме источне и јужне Србије (компаративна анализа)***	31. 10. 1996.	Радослав Раденковић
Благица Недељковић	***Народна веровања из сврљишког краја у односу на шира међународна истраживања Ц. Ц. Фрејзера у „Златној грани”***	7. 12. 1993.	Радослав Раденковић
Гордана Андрејић	***Обичаји, веровања и усмено стваралаштво села Сења***	17. 5. 2006.	Миливоје Јовановић
Александра Лукић	***Лирске народне песме са Косова и Метохије***	25. 6. 2008.	Миливоје Јовановић
Марија Врањанац	***Народне лирске песме крушевачког краја***	22. 10. 2008.	Миливоје Јовановић
Марија Миленковић	***Усмено стваралаштво врањског краја: теренска збирка и коментари***	2. 12. 2019.	Данијела Поповић Николић
Александра Младеновић	***Народна календарска обредност у околини Дољевца***	5. 10. 2021.	Кристина Митић
Тијана Тодоровић	***Фолклорно стваралаштво села Равни До и околине***	10. 10. 2022.	Данијела Поповић Николић
Милена Денић	***Форма, садржина и актери демонолошких предања – теренска грађа***	29. 11. 2022.	Данијела Поповић Николић
Вера Крстић	***Усмено стваралаштво Камбелевца***	11. 5. 2023.	Данијела Поповић Николић
Данијела Зајић	***Народна проза Прешевске казе (према Јовану Хаџи-Васиљевићу)***	10. 7. 2023.	Кристина Митић
Јелена Шајкић	***Усмена традиција села Буси̇ловац***	10. 11.2023.	Данијела Поповић Николић
Теодора Филиповић	***Фолклорно стваралаштво на простору Горњег Заплања***	21. 11.2024.	Данијела Поповић Николић

Николета Аранђеловић Ђорђевић	***Фолклорно стваралаштво села Обреж, Горњи Катун и Маскаре***	03. 12.2024.	Данијела Поповић Николић

Из ове класификације према ужој тематици издвајају се два рада која се тичу дијалеката али у наставном процесу:

Марина Николић, ***Спацијално значење косих падежа у настави српског језика на дијалекатском подручју.*** 11.12. 2018. Ментор: Марина Јањић.

Александра Томић, ***Примена проблемске наставе у интерпретацији заменица у средњим школама на подручју призренско-тимочког дијалекта.*** 30. 11. 2022. Ментор: Марина Јањић;

На данашњем Департману за србистику урађене су две магистарске тезе и четири докторске тезе из области дијалектологије и ономастике:

Татјана Трајковић, ***Микротопонимија прешевског краја***. 2008. Ментор: Слободан Реметић.

Тања Милосављевић, ***Говор села Присјана (Горњег и Доњег)***, 2009. Ментор: Љубисав Ћирић.

Јованка Радић, ***Топонимија Белице.*** 7. 10. 1999. Ментор: Недељко Богдановић.

Татјана Трајковић, ***Говор Прешева.*** 18. 12. 2015. Ментор: Јордана Марковић.

Нина Судимац, ***Акустички квалитет вокала у типично регионалним варијететима српског језика.*** 9. 10. 2021. Ментор: Александра Лончар Раичевић.

Сандра Савић, ***Микротопонимија Заплања - семантичко-творбени аспект.*** 10. 6. 2025. Ментор: Татјана Трајковић.

Преглед свих доступних завршних радова нишких студената србистике показао је да су се они, бавећи се дијалектологијом и ономастиком, најчешће посвећивали класичној дијалектолошкој обради фонетских и морфолошких карактеристика и на овом пољу урађено је 88 радова. Од овог броја много је више истраживања књижевног дијалекатског текста, чак 57 радова се тиме бави.

По заступљености следе лексичка истраживања на која се односи 76 радова којима је обухваћена различита тематска лексика (куће и покућства, ратарска, сточарска, виноградарска, ткачка, воденичарска, кројачка, ћилимарства, пчеларска, коларска, старих заната, народне ношње, јела и пића, обичаја и веровања, славе и свадбе, метеоролошка, народне медицине, антропографска), док се знатан број радова тиче турцизама у неком књижевном делу или у неком народном говору.

Радова из области ономастике има 35, а готово подједнако су заступљена бављења грађом са терена и оном у књижевном делу, У овој области превагу имају радови који се баве антропонимијом (19), док је 11 радова из ходонимије.

Најмањи је број радова из ареалне лингвистике (свега 5) и урбане дијалектологије (11 радова).

3. Закључак

Истраживање је показало да су студенти нишког универзитета били веома заинтересовани за дијалектолошке области, што су и реализовали кроз своје завршне радове. О значајнијој заступљености дијалектологије као „једне националне језичке дисциплине" (Реметић, 2013: 31) не само да сведоче бројни научни доприноси у виду објављених чланака, те докторске и магистарске тезе, већ и студентска достигнућа у виду мастер, дипломских, па и семинарских радова, те је у том смислу овај чланак мали допринос таквом закључивању. Јасно је да дијалектологија заузима истакнуто место као интересантна лингвистичка област за будуће младе кадрове, који су у њој препознали важну повезаност сопственог језика, дијалекта, идентитета и порекла са науком. Може се закључити да такав ентузијастички однос младих људи према овој лингвистичкој грани доводи до видљивих научних резултата, те би тај млади истраживачки дух требало даље усмеравати ка циљевима који су остали неостварени.

Квантитативна анализа показује да су истраживања најчешће била усмерена ка анализи фонетских и морфолошких дијалектизама неког народног говора и у књижевним делима писаним на дијалекту, као и лексичка истраживања на терену и у књижевним делима. Значајно су заступљена и ономастичка истраживања (антропонимија, топонимија, ходонимија). Ипак, преглед радова показује да постоји отворен простор за нове научне доприносе у области ареалне лингвистике и урбане дијалектологије.

Као један део закључка могла би се истаћи потреба да се овакви прегледи студентских радова из дијалектологије ураде и на другим високошколским установама у Србији и у региону, па и шире. Онда бисмо имали заокружену слику о тренутном стању постигнутих резултата, који би се могли придружити и бити од помоћи опсежнијим дијалектолошким истраживањима.

Литература

Богдановић, Вукадиновић, Марковић, 1994: Н. Богдановић, В. Вукадиновић, Ј. Марковић, *Библиографија призренско-тимочких говора.* Филозофски факултет у Нишу, Институт за српски језик САНУ Београд и Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, Говори призренско-тимочке области и суседних дијалеката, Ниш, 11–54.

Ивић, 1994: П. Ивић, Дијалектолошка проучавања говора призренско-тимочке зоне. *Говори призренско-тимочке области и суседних дијалеката*. Ниш: Филозофски факултету Нишу, Београд: Институт за српски језик САНУ и Ниш: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 55–71.

Јуришић, Марковић, 2016: М. Јуришић, Ј. Марковић: Прилог библиографији призренско-тимочких говора од 1992. до 2014. године. У: Јордана Марковић (ур.), *Александар Белић – 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника*, Ниш: Филозофски факултет, 127–191.

Максимовић, Османовић, 2017: J. Maksimović, J. Osmanović. Tri decenije studija srpskog jezika i književnosti na Univerzitetu u Nišu: hronologija, stanje i perspektive. *Phililogia Mediana, br. 9.* Niš: Filozofski fakultet, 447-461.

Марковић Ј, 1999: Ј. Марковић, Сто година проучавања говора источне и јужне Србије. *Радови I,* Ниш: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитет у Нишу, Одсек за српски језик, 129–138.

Марковић Б, 2015: Б. Марковић, Сто десет година *Српског дијалектолошког зборника* (1905–2015) – библиографија. *Српски дијалектолошки зборник* LXII, 327–349.

Реметић, 1999: С. Реметић, Страни научници – проучаваоци јужносрбијанских говора. *Радови I,* Ниш: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитет у Нишу, Одсек за српски језик, 117–128.

Реметић, 2007: С. Реметић, Шездесет година дијалектологије у Институту за српски језик. У: Срето Танасић (ур.), *Шездесет година Института за српски језик САНУ. Зборник радова* I, Београд: Институт за српски језик САНУ, 179–193.

Реметић, 2013: С. Реметић, Сто година дијалектологије на страницама *Јужнословенског филолога. Јужнословенски филолог, LXIX,* 13–32.

Tatjana G. Trajković

DIALECTOLOGICAL RESEARCH AT THE FACULTY OF PHILOSOPHY IN NIŠ AS A CONTRIBUTION TO SERBIAN DIALECTOLOGY

Summary

The paper provides an overview of previous research at the Faculty of Philosophy in Niš in the field of dialectology. These works were carried out within the Group for Serbian Language and Literature, today's Department of Serbian Studies. Final theses in the form of diploma, master's and doctoral theses were carried out by students under the mentorship of professors who were mostly dialectologists. These works could be classified into several thematic groups: 1. analyses of phonetic and morphological dialectisms 2. lexical research 3. research in areal linguistics,

4. research in urban dialectology, 5. onomastic research, 6. folk literature. Some of these research results have been published and publicly available, while most have not. It is certainly clear that all of these works represent a contribution to the development of Serbian dialectology, and that it is important to at least publish their bibliography.

Keywords: Serbian language, dialectology, 120 years of Serbian dialectology, Faculty of Philosophy in Niš.